

entuzjaści edukacji

***Dydaktyka literatury
i języka polskiego
w świetle nowej podstawy
programowej.***

Warszawa 13.03.2015

Kodowanie myśli. Świadomość językowa a redagowanie form pisemnych.

dr Beata Kapela-Bagińska
Uniwersytet Gdański

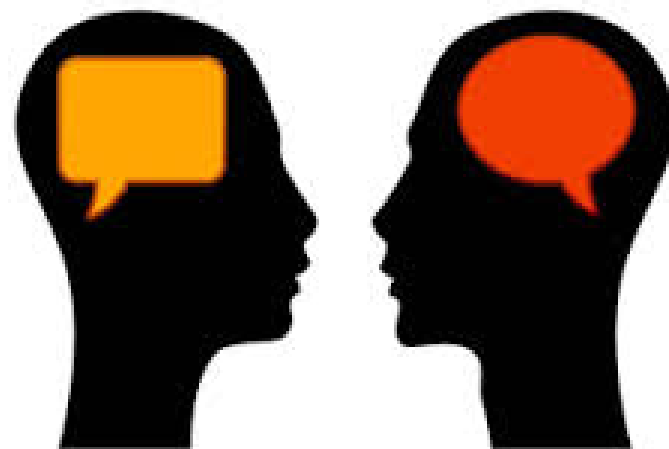
Kodowanie jako element procesu komunikowania się

Komunikowanie się w języku ojczystym to jedna z ważniejszych kompetencji kluczowych.

Komunikowanie jest procesem porozumiewania się jednostek, grup lub instytucji, a jego głównym celem jest wymiana myśli, dzielenie się wiedzą, informacjami, ideami oraz emocjami.

Kodowanie jako element procesu komunikowania się

Komunikat wytworzony przez uczestnika procesu porozumiewania się stanowi **wynik jego indywidualnych doświadczeń i odczuć**, dlatego **zakodowane znaczenia i myśli nadawcy mogą nabrać zupełnie innego znaczenia w procesie dekodowania przekazanych informacji przez odbiorcę.**

Kodowanie jako element procesu komunikowania się

Zadaniem szkoły wymienionym w Podstawie Programowej na III etapie edukacyjnym jest kontynuowanie kształcenia umiejętności posługiwania się językiem polskim, w tym dbałości o wzbogacanie zasobu słownictwa uczniów oraz **umiejętności tworzenia ustnych i pisemnych form wypowiedzi.**

Kodowanie myśli w wymaga od nadawcy, zwłaszcza w tekście pisanym **znajomości struktur gramatycznych, zachowania logiki wypowiedzi, spójności tworzonego tekstu, poprawności stylistycznej, a także zasobu słownictwa** pozwalającego na wyrażenie tego, co nadawca chciałby przekazać odbiorcy poprzez dany komunikat.

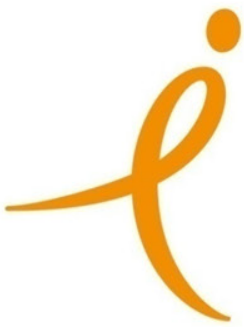
W wypowiedzi ustnej obszary te nie do końca są tak rygorystycznie przestrzegane.

Miejsce umiejętności tworzenia tekstów w Podstawie Programowej

Wśród wymagań ogólnych uwzględniających cele kształcenia umieszczono dział III poświęcony **umiejętności tworzenia wypowiedzi.**

uczeń zyskuje coraz wyraźniejszą świadomość funkcji środków językowych, które służą formułowaniu wypowiedzi; zdobywa wiedzę o różnych odmianach polszczyzny i kształci umiejętność poprawnego wykorzystywania ich w różnych sytuacjach, pogłębia znajomość etyki mowy i etykiety języka; poznaje i tworzy nowe, coraz trudniejsze formy wypowiedzi

Miejsce umiejętności tworzenia tekstów w Podstawie Programowej

Wymagania szczegółowe prowadzące do osiągnięcia celu.

W zakresie umiejętności komunikacyjnych: mówienia i pisania nadrzędnym kryterium w analizowanym dokumencie wydaje się być kryterium spójności, także pod względem logiki i składni konstruowanej wypowiedzi [...] **uczeń tworzy spójne wypowiedzi ustne (monologowe i dialogowe) oraz pisemne [...].**

Uczeń, tworząc komunikat, powinien uwzględnić także specyfikę jego formy gatunkowej określonej w PP: [...] **urozmaiconego kompozycyjnie i fabularnie opowiadania, opisu sytuacji i przeżyć, zróżnicowanego stylistycznie i funkcjonalnie opisu zwykłych przedmiotów lub dzieł sztuki, charakterystyki postaci literackiej, filmowej lub rzeczywistej, sprawozdania z lektury, filmu, spektaklu i ze zdarzenia z życia, rozprawki, podania, życiorysu i CV, listu motywacyjnego, dedykacji [...].**

Do wybranego gatunku wypowiedzi uczeń powinien też dostosować odmianę i styl języka.

Miejsce umiejętności tworzenia tekstów w Podstawie Programowej

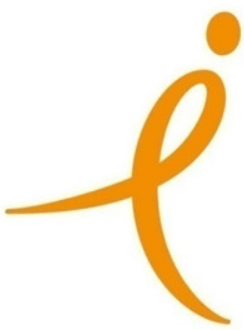
Metody konstruowania wypowiedzi

Narracja informująca o wydarzeniach z zachowaniem ich chronologii,

Opis dotyczący konkretnej sytuacji będącej chwilowym stanem rzeczy lub też podczas przekazywania komunikatu

Demonstracja ilustrująca komunikat

Wyjaśnienie opisywanych pojęć poprzez ich definiowanie.

Formy pisemne jako element komunikowania się

Uczeń gimnazjum powinien umieć tworzyć wymienione w Podstawie Programowej formy gatunkowe wypowiedzi, zachowując przy tym takie warunki tekstowości jak:

spójność,

koherencja,

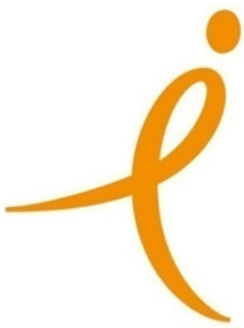
intencjonalność,

informatywność,

sytuacyjność,

Intertekstualność,

akceptabilność.

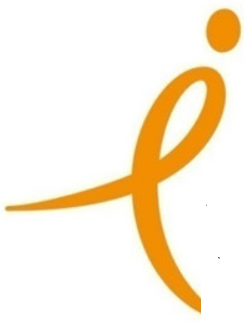
Formy pisemne jako element komunikowania się

Polecenie dla badanych uczniów klas 1 i 2:

Dlaczego „[...] po dwóch miesiącach wszystko się posypało, a była to również wina Facebooka”?

Opowiedz, co mogło się wydarzyć.

Twoja wypowiedź powinna zająć co najmniej połowę wyznaczonego miejsca.

Formy pisemne jako element komunikowania się

Tekst 4

Miłość, Facebook i rozsądek

Written by Administrator
Środa, 11 lipca 2012, 09:11

Moja przygoda z *Facebookiem* zaczęła się jakieś trzy lata temu. Zakładając własny profil na portalu, nie miałam najmniejszego pojęcia, jak bardzo skomplikuje mi to życie.

Na początku byłam zafascynowana możliwością posiadania własnego profilu. Mogłam w końcu dzielić się z przyjaciółmi zdjęciami oraz przemyśleniami bez wstawania z wygodnego fotela. Przy komputerze spędzałam coraz więcej czasu, a działało się to kosztem innych czynności. Może i nie zaniedbałam nauki, lecz ucierpiała na tym moja rodzina oraz, co zaskakujące, przyjaciele. Sposób spędzania przeze mnie wolnych chwil uległ ogromnej zmianie. Zamiast wyjść z dziewczynami do kina czy posiedzieć i porozmawiać z rodziną wolałam wlepić oczy w ekran komputera. Wszystko to było zaledwie początkiem moich zmartwień.

W czerwcu zeszłego roku wstąpiłam do organizacji charytatywnej, której nazwy nie będę wymieniać. Zyskałam również kilkoro nowych przyjaciół na mojej liście. Wśród nich znalazł się Tomek, który bardzo mi się podobał. Byłam szczęśliwa. Od słowa do słowa i umówiliśmy się na wspólne wyjście. Niewiele było trzeba, żeby zakochać się po uszy.

Po pierwszej randce obydwójce nie mogliśmy się doczekać drugiej i kolejnych. Niestety, po dwóch miesiącach wszystko się posypało, a była to również wina *Facebooka*.

Na podstawie: www.twojsukces.uk.co.uk

Formy pisemne jako element komunikowania się

Opowiadanie twórcze wprowadzane jest już na II etapie edukacji.

Założenie - **wzorzec gatunkowy** uczniowie klas pierwszych powinni mieć już opanowany, zaś uczniowie klasy drugiej utrwalony.

Kryteria poprawności (0-5):

- treść związana z opowieścią umieszczoną w tekście 4.,
- relacje przyczynowo-skutkowe między zdarzeniami,
- typ narracji (pierwszoosobowej lub trzecioosobowej) konsekwentny w całym opowiadaniu,
- poprawność języka [dopuszczalne były dwa błędy językowe],
- poprawność zapisu [dopuszczalne były dwa błędy ortograficzne i trzy błędy interpunkcyjne].

Jeśli wypowiedź zajmowała mniej niż połowę wyznaczonego miejsca, za dwa ostatnie kryteria nie przyznawano punktów.

Problemy – niewykorzystanie inspiracji do stworzenia opowiadania, ale udzielenie odpowiedzi na zadane w poleceniu pytanie.

„Dlatego, że...”

„Wszystko się popsuło po dwóch miesiącach ponieważ za dużo czasu spędzała przed komputerem zaniedbała trochę naukę.”

„Ponieważ Facebook uzależnia a ona musiała grać w temp Rider to taka fajna gra jest.”

„ponieważ jakaś dziewczyna była z chłopakiem [...]”

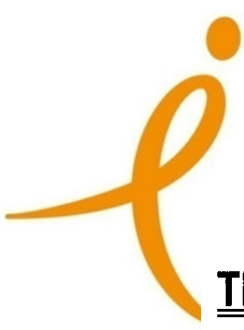
Formy pisemne jako element komunikowania się

Polecenie dla badanych uczniów klas 3:

Czy zgadzasz się z opiniami przytoczonymi w tekście 4.?

Wyraź swój pogląd w tej samej sprawie uzasadnij go, przywołując co najmniej trzy argumenty.

Twoja praca powinna zająć przynajmniej połowę wyznaczonego miejsca.

Formy pisemne jako element komunikowania się

TEKST 4

Zaczytani (fragment)

Marianna: – Czytam, żeby się odprężyć. Liczy się chwila: teraz mi przyjemnie.

Sylwia: – To moja ulubiona rzecz w życiu, oprócz spania. Dostarcza wzruszeń. Dzięki temu moje życie jest przyjemne. Poza tym lepiej siebie poznajesz. Wchodzisz w inny świat, utożsamiasz się.

Tomasz: – Wybrałem literaturę, bo ona we mnie uruchamia refleksję. Dialog. Z samym sobą i z otoczeniem. Współczesny człowiek powinien jak najwięcej czytać, żeby mieć możliwość rozważania różnych sytuacji.

Bernadetta: – Powinniśmy się mierzyć z trudnymi tematami. Z obowiązku wobec ludzi, którzy tego nie przeżyli. Zapisy ich doświadczeń.

Na podstawie: Magdalena Szwarc, *Zaczytani*, „Duży Format” 9/967, 1.03.2012, s. 7.

Rozprawka –
według
ankietowanych
nauczycieli
wymaganie
zostało
zrealizowane
w 100%
badanych klas.

Kryteria poprawności (0-5):

- odniesienie się do co najmniej dwóch opinii z tekstu 4.,
 - wyrażenie własnego poglądu (co uczeń sądzi o czytaniu książek),
 - podanie trzech argumentów (uczeń może też przywołać argumenty z tekstu 4.),
 - spójność i uporządkowanie tekstu, z uwzględnieniem wydzielenia kolejnych akapitów,
 - poprawność języka [dopuszczalne były 2 błędy językowe i 2 błędy zapisu].
- W zadaniu nie oceniano tego, czy uczeń zgadzał się z opiniami tekstu czy też nie, istotne było tylko przytoczenie co najmniej dwóch opinii z tekstu i ustosunkowanie się do nich.

Formy pisemne jako element komunikowania się

Problemy – niewiele ponad połowa uczniów potrafiła wyrazić swoje stanowisko wobec co najmniej dwóch poglądów wypowiedzianych w przytoczonym tekście.

Niski wynik prawdopodobnie był spowodowany nieodczytaniem ukrytej w liczbie mnogiej (z *opiniami*) informacji, że należy się ustosunkować do więcej niż jednej opinii (jeśli przywołana została tylko pojedyncza opinia, uczeń nie otrzymywał punktów).

Nieopanowanie umiejętności odczytywania treści przekazywanych za pomocą środków gramatycznych

Uczniowie znają wymogi gatunkowe rozprawki, potrafią uzasadniać za pomocą trafnych argumentów własne poglądy, opinie i stanowiska, ale nie potrafią odnieść się do opinii innych.

Brak wymaganych trzech argumentów w uzasadnieniu swojego stanowiska.

Na obserwowanych lekcjach uczniowie poznawali schemat, ale nie wykonywali ćwiczeń redakcyjnych, przygotowujących do pisania nowej formy wypowiedzi.

Świadomość językowa jako narzędzie tworzenia wypowiedzi pisemnej

Uczeń,
tworząc
wypowiedzi,
dąży do
precyzyjnego
wystawiania
się.

„Musisz przemyśleć nas swoim życiem tak, aby było dobrze”,

„Wszystko się popsuło po dwóch miesiącach ponieważ za dużo spędzała czasu przed komputerem zaniedbała trochę naukę. [...] Ucierpiała na tym moja rodzina ponieważ nie powinnam tyle przesiadywać przed komputerem”.

„No i ten i ona się z nim nie spotykała a on się obraził miał focha przez 3 dni i zerwał po prostu. Wina Facebooka bo tomb Rider. No i koniec”

Świadomość językowa jako narzędzie tworzenia wypowiedzi pisemnej

Uczeń, osiągnie
sprawność w
posługiwaniu
się oficjalną i
nieoficjalną
odmianą
polszczyzny
oraz znajomość
granic
stosowania
slangu
młodzieżowego

„on sie obraził miał focha przez 3 dni”,

„wchodzili na jej konto hakowali i opublikowali zdjęcia”.

„to by była naprawdę jakaś poraszka”,

„A jeśli nie masz to mówi się trudno.”

Świadomość językowa jako narzędzie tworzenia wypowiedzi pisemnej

Uczeń stosuje
związki
frazeologiczne
oraz rozumie
ich znaczenie

„*wpatrywać oczy w facebooka*” [wpatrywać się w oczy (czyjeś), wypatrywać oczy (za kimś)],

„*spędzać czas na komputerze, siedząc na facebooku*” [spędzać czas (przy czymś), siedzieć (na czymś) np. na fotelu, na krześle, na ławce],

„*moje życie uległo w klęsce*” [moje życie legło w gruzach, ponieść klęskę],

„*możemy spotkać się z poradnikami na różne sprawy*” [spotkać się z (kimś), poradnik dotyczący (czegoś)].

Świadomość językowa jako narzędzie tworzenia wypowiedzi pisemnej

Uczeń stosuje różnego rodzaju zdania we własnych tekstach, dostosowuje szyk wyrazów i zdań składowych do wagi, jaką nadaje się przekazywanym informacjom oraz, co się z tym łączy, wykorzystuje wiedzę o składni w stosowaniu reguł interpunkcyjnych

„Po przeczytanych książkach mamy większy zasób słów jak i wiedzę ogólną, która w życiu może nam się przydać, było by ciekawiej jeśli w szkołach powstały by koła zainteresowań z danym wierszem.”

„Później im się nic nie układało nie mieli później żadnych tematów do pisania i im się nie układał w związku. Już się ona nie podobała mu. A dalej on podobał się jej. Planowali przyszłość ale im nie wyszło. I jeszcze planowali wspólne wakacje.”

Świadomość językowa jako narzędzie tworzenia wypowiedzi pisemnej

Uczeń stosuje różnego rodzaju zdania we własnych tekstach, dostosowuje szyk wyrazów i zdań składowych do wagi, jaką nadaje się przekazywanym informacjom oraz, co się z tym łączy, wykorzystuje wiedzę o składni w stosowaniu reguł interpunkcyjnych

„Wszystko popsuto się po dwóch miesiącach bo dziewczyna która się zakochała iagle siedziała przed komputerem i nie miała czasu na swojego nowo poznanego chłopaka a gdyby nie siedziała ciągle na fejsie to morze miała by jeszcze Tomka z chłopaka ale najwyraźniej wybrała komputer niż Tomka i przyjaciół.”

„ponieważ jakaś dziewczyna była z chłopakiem pisali prze Facebooka i tak pisali i oni wkońcu sie spotkali troche sobie poopowiadali o sobie poszli do parku siedli Na ławce i zaczęli znowó gadać puźniej chłopak jom odprowadził do domu pożegnał się z Nią i powiedzieli sobie że popiszom sobie Na Facebooku i pisali i tak przez 2 miesiące spotykali się i pisali Ale pojawił sie inny chłopak w którym Dziewczyna się zakochała tamtego zostawiła ponieważ ten jej się spodobał Ale Nadal tamtego kochała Ale była z tym drugim i tak powoli o tamtym zapominała”

Wnioski

Przyczyny trudności uczniów w tworzeniu spójnych i poprawnych wypowiedzi pisemnych:

Brak rozumienia pojęcia świadomości językowej przez samych nauczycieli: czy łączą ją jedynie z wiedzą o języku, czy także z wiedzą językową.

Brak informacji na temat funkcjonalnego i systematycznego nauczania świadomości językowej u uczniów.

Zróżnicowane i nieciągłe planowanie procesu dydaktycznego w zakresie kształcenia świadomości językowej wpływające na nieefektywność kształcenia świadomości językowej.

Zbyt mało ćwiczeń redakcyjnych wykonywanych podczas lekcji.

Wnioski

W celu podniesienia świadomości językowej uczniów w zakresie wykorzystania języka w procesie tworzenia tekstów pisanych należałoby:

zwiększyć w edukacji szkolnej nacisk na język jako tworzywo,

badać różnorodne zjawiska językowe przy okazji odbioru, analizowania i interpretowania poznawanych przez uczniów tekstów z uwzględnieniem intencji tych wypowiedzi,

uświadomić nauczycielom pojęcie świadomości językowej i jej znaczenia w procesie komunikacji,

wyposażyć nauczycieli w wiedzę o funkcjonalności nauki o języku,

doskonalic ich umiejętności w zakresie takich metod w pracy nad językiem, które pozwolą uczniowi na swobodne operowanie nim w zakresie tworzenia wypowiedzi.

entuzjaści edukacji

Dziękuję za uwagę